

YTTRANDE

2023-11-06

Socialdepartementet

Dnr: S2013/02208

Uppdrag att möjliggöra bättre tillgång till hälso- och sjukvård i hela landet genom främjande av etablering i glesbygd (Ds 2023:23)

Svenska Privatläkarförbundet har tagit del av ovan rubricerad departementspromemoria och har beretts möjlighet att yttra sig. Med anledning av det vill föreningen anföra följande.

Sammanfattning

Svenska Privatläkarförbundet (härefter SPLF) är den fackliga yrkesföreningen för läkare som är medlemmar i Sveriges Läkarförbund (härefter SLF) och äger eller är delägare i verksamheten där de är arbetar. Föreningen organiserar cirka 900 läkare i Sverige, och en stor andel av de läkare som idag verkar under Lagen om Läkarvårdsersättning (härefter LOL) är medlemmar i föreningen. Vi anser att en nedläggning av LOL och dess motsvarande system för fysioterapeuterna skulle vara ett slag mot professionen läkare, som får sämre möjligheter till karriärvägar. Det skulle också få stora konsekvenser för patienter som har fått en god, nära och personlig vård under en lång tid. Tusentals patienter kommer att påverkas, under 2022 utförde LOL-läkarna tillsammans med fysioterapeuterna inom motsvarande system (LOF) över 3 300 000 besök, operationer och vårdkontakter. Det talas ofta om rätten till fast läkarkontakt, valfrihet för patienten, tillgänglighet och kontinuitet. Här föreslår utredaren att radera ut ett system som genomsyras av dessa faktorer och verkar då i motsatt riktning. Utöver detta angavs det i utredningsunderlaget att utredaren skulle ta hänsyn till parternas gemensamma förslag Nationellt System för småskalig vård, vilket enligt föreningens bedömning inte har uppfyllts.

Bakgrund

Under vårterminen 2021 framförhandlades ett partsgemensamt förslag kallat Nationellt system för småskalig vård (härefter NSS) om hur LOL/LOF skulle kunna förändras och utvecklas. Parterna var SPLF/SLF, Fysioterapeuterna och Sveriges Kommuner och Regioner (härefter SKR). Förslaget presenterades för Socialdepartementet den 28 maj 2021. Ingen återkoppling kom föreningen till dels till dess att dåvarande socialministern Lena Hallengren gav Åsa Himmelsköld (ÅH) i uppdrag våren 2022 att utreda frågan. I utredningsunderlaget angavs att hänsyn skulle tas till parternas förslag. Så har dock inte skett.

Synpunkter och konsekvensanalys

ÅH föreslår att LOL /LOF skall läggas ned under en 7-årig övergångsperiod där man skulle vara förbjuden att sälja/köpa en etablering i överensstämmelse med Anna Nergårdhs (AN) tidigare förslag (SOU 2020:19). Ett överlåtelseförbud av verksamheten måste grundas på avtal eller ny överenskommelse mellan parterna. Det är inte möjligt att förbjuda överlåtelse ensidigt.

Både i AN:s och ÅH:s utredningar anges utan någon evidens att det uppstår obetydliga problem om LOL/LOF försvinner. Det är en förvånande slutsats då 572 LOL läkare under 2022 utförde 981 361

mottagningsbesök och operationer samt hade 295 212 telefonkonsultationer. 1 321 fysioterapeuter hade 2 015 183 besök samt 23 311 telefonkonsultationer, totalt drygt 3 300 000 besök, operationer samt telefonkontakter under 2022. I dessa tider med omfattande operationsköer (186 000 patienter) samt långa väntetider till mottagningarna är det ett märkligt påstående att dessa operationer och patientbesök som utförs av LOL/LOF inte har någon betydelse. Skall man tolka det som att utredaren anser att dessa operationer och besök är onödiga och behovet och patienterna försvinner om LOL och LOF läggs ned?

Patientperspektivet

I AN:s betänkande (SOU 2020:19) anføres att samspelet mellan den enskilde, dess sammanhang och hälso-och sjukvårdens och de medarbetare som finns där som är det viktiga. Det måste fungera och bygga på ömsesidig tilltro och förtroende. Systemets uppgift är att ge goda förutsättningar för det mötet. Det här låter som en exakt beskrivning av hur LOL/LOF fungerar idag. Begreppen tillgänglighet och kontinuitet har helt utelämnats i ÅH:S utredning. Dessa två fundamentala begrepp är precis vad LOL/LOF erbjuder patienterna. Det är också det som patienterna efterfrågar och anser vara viktigast. Man ser inga tecken på ökad kontinuitet eller tillgång till fast läkarkontakt i regionernas utbud enligt Myndigheten för vård och omsorgsanalys senaste rapport den 26 oktober 2023.

Utredaren påstår också att om man gör nedläggningen under en 7 års period så kommer regionerna att hinna skapa en organisation som tar hand om patientbesök och operationer. De som läser utredningen och följer medierapporteringen vet att regionerna varken historiskt eller i nutid klarat av detta. Utredaren föreslår också läkare och fysioterapeuter som i dag arbetar på LOL/LOF kan få anställning på regionerna i stället. Sannolikheten att de skulle vilja återvända till regionerna bedömer vi som mycket liten.

Konsekvenser för vårdorganisationen

ÅH:s utredning är den 6:e sedan 2012, liksom sina föregångare är den en beställning av SKR. Enligt tesen: Om man bara lägger ned LOL/LOF så löser sig regionernas problem. Regionerna skulle spara 2,5 miljarder kr/ år som de har i utgifter för den sjukvård som LOL/LOF producerar anser utredaren. Detta är en sanning med modifikation, rimligen behöver regionen själv utföra operationerna och besöken. Hur det skulle kunna ske utan kostnad är svårt att förstå.

Det har tidigare visats vid flera tillfällen att LOL/LOF är mycket kostnadseffektiva och regionerna kan inte matcha det när de utför samma arbete i egen regi. Utredaren redovisar alternativa driftsformer inom LOV/LOU som ersättning och vidareutveckling av LOL/LOF men de behöver omfattande anpassning för att fungera för småskalig verksamhet. Dessutom skulle det krävas att regionerna gick med på att underlätta detta men i promemorian framgår det också att tillfrågade regionerna säger nej till en sådan utveckling. Det är svårt att se ett seriöst alternativ som skulle kunna ersätta LOL/LOF. Det framgår tydligt att regionerna bara vill ha bort LOL/LOF och inte vill ha en alternativ fortsättning.

I utredningen avfärdar man 572 läkare och 1321 fysioterapeuter. Dessa har i sin tur personal anställda, uppskattningsvis 2 - 3 st. sjukvårdspersonal/mottagning. Sköterskor, undersköterskor och medicinska sekreterare etcetera. Totalt berörs 4000 – 5500 anställda inom vården. Har svensk sjukvård råd med att de försvinner? Det talas regelbundet om den stora bristen på specialister i sjukvården. Alla LOL läkare är specialister och 20% är specialister i allmänmedicin. Flertalet av fysioterapeuterna på LOF har en hög specialiseringsgrad. Det verkar kontraproduktivt att göra sig av med dessa.

Glesbygd

Grunduppdraget var att förbättra och öka sjukvårdsutbudet i glesbygd, inte heller här framkommer några genomförbara förslag. För att erhålla ekonomiskt stöd föreslås att man måste etablera sig minst 20 km:s bilväg från närmsta vårdverksamhet. Detta innebär i praktiken att ingen kommer att etablera sig i den verkliga glesbygden. Där är avstånden så stora och befolkningen så gles att man måste starta i ett kommuncentrum för att kunna få tillräckligt med patienter för att bedriva verksamhet som går ihop ekonomiskt. Där finns i regel redan en vårdverksamhet/vårdcentral men utan fast läkarbemanning. Om någon skulle etablera sig utifrån dessa förutsättningar så är kravet för ersättning att de har öppet för patienter endast 15 timmar per vecka det vill säga endast knappt 2 av veckans 7 dagar. Förslaget missar målet helt och blir ett slag i luften utan någon positiv effekt för de människor som bor i glesbygden.

Övrigt

Vi noterar också att man anför att regionerna uttrycker farhågor att LOL/LOF:s livslånga samverkansavtal skulle strida mot EU-rätten. En återkommande vandringshistoria sedan 2009 då LOL/LOF återigen fick säljas och köpas. Ett tidigare utredningsförslag för nedläggning baserat på det antagandet, förkastades av dåvarande socialminister Hägglund efter en utredning som visade att det inte stämde. Man anför också att systemen kräver stora personella och ekonomiska resurser för att administreras. Inga fakta för att underbygga det påståendet redovisas. Inga privata småföretagare kan driva sina mottagningar med röda siffror, så förslaget med ersättning i efterskott fungerar inte, utom möjligen för storföretag som till exempel apotekskedjor.

I promemorian anges att nuvarande system är hårt kritiserat även från de taxeanslutna vårdgivarna. Utredaren glider på detta så att läsaren får ett intryck av att läkarna och fysioterapeuterna är eniga med SKR. Så är dock inte fallet. Läkarna och fysioterapeuterna önskar förändringar och utveckling, inte nedläggningar.

Förslag

Nuvarande LOL/LOF har vissa brister som kan förbättras med utveckling. Föreningens ståndpunkt är att LOL/LOF i grunden är ett bra system som erbjuder utökade karriärmöjligheter för läkare, som står för småskalighet och som erbjuder patienterna större valfrihet och kontinuitet. Vi föreslår att lagstiftningen behålls men utvecklas. Utvecklingen kan sannolikt bara komma till stånd vid förhandling med en motpart vid förhandlingsbordet som inser värdet av just kontinuitet, tillgänglighet och patientnöjdhet.

Lägg denna utredning till handlingarna och avvakta utfallet på utredningen om regionernas framtid. När den är klar och eventuella beslut tagits så föreslås en fortsatt förutsättningslös diskussion om hur LOL/LOF kan anpassas och utvecklas i en ny organisation med eller utan regioner.

Svenska Privatläkarförbundet